

Foko-nytt nr. 27 2/2006

**Foko-seminaret
10-års jubileum 2006**

Lederen har ordet

Bilde tatt fra talerstolen ved åpningen av seminaret.

Hei!

Jeg har lyst til å takke alle sammen for et lærerikt og hyggelig seminar. Tilbakemeldingene har vært gode, og arbeidet med neste års seminar kan ta til. Jeg oppfordrer dere

til å sette av datoene allerede nå, dere finner dem på Fokos hjemmesider. Som nevnt avslutningsvis på Sørmarka, så tar vi hensyn til ønsker dere kommer med. Ikke minst er vi glade for innspill vedrørende temaer dere er

opptatt av og foredragsholdere dere kan anbefale. Jeg ønsker et fortsatt godt høstsemester til alle som driver med opplæring i kriminalomsorgen, husk at på en god dag kan jobben vi gjør bety noe for noen!

Dette heftet er viet 10-års jubileumet på SØRMARKA KONFERANSE- OG STUDIESENTER, 26. - 28. OKTOBER 2006

Vi forteller litt fra de parallelle sesjonene i neste Foko-nytt.

Vennlig hilsen
Vigdis F

STYRET I FOKO

Valgt på årsmøtet 27. oktober 2007

Leder

Vigdis Fosheim
Klosterskoegen vgs,
Slusesprosjektet
E-post: vi-fos@online.no

Nestleder

Toril Haamo
Oslo fengsel
Postboks 9292 Grønland
0134 OSLO
Tlf: 23 30 16 18
E-post: torilhaamo@yahoo.no

Informasjonsansvarlig

Leif Lyngstad
Klosterskogen vgs, avd. Skien fengsel

Pb. 2720 Kjørbekk
3702 SKIEN
E-post: klostfeng@online.no

Kasserer

Gisle Grahl-Jacobsen
Strømø vgs, avd. Drammen fengsel, Erik Børresens gt. 20
3015 Drammen
E-post: gisle.grahl-jacobsen@skole.bfk.no

Sekretær

Torfinn Langelid
Fylkesmannen i Hordaland
Utdanningsavdelinga
Postboks 7310, 5020 BERGEN
E-post: torfinn.langelid@fmho.no

1. vararepresentant

Elin Barth
GVO, avd. Oslo fengsel
0134 oslo
E-post: elan3@online.no

2. vararepresentant

Asbjørn Støverud
Jessheim vgs, avd. Ullersmo fengsel, Boks 2, 2040
KLØFTA
E-post: asbjorn@st.mailbox.as

Redaktør:

Lise Gunn Hernæs
Skoleavdelingen ved Drammen fengsel
Erik Børresensgate 20, 3015 DRAMMEN
Telefon: 32 21 98 20
E-post: lise.hernes@skole.bfk.no eller post@foko.no

Ansv.:

Leif Lyngstad

November 2006

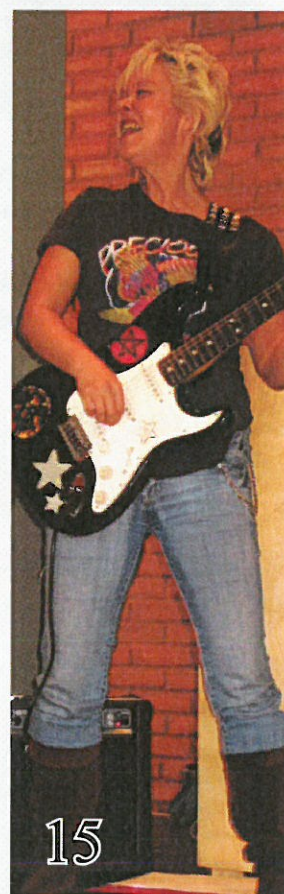
INNHold

- 2 Lederen har ordet
- 3 Styrets sammensetning
- 4 Nytt fra FOKO og EPEA
- 5 Fokoseminaret på Sørmarka 2006
- 11 Kunnskapsløftet i kriminalomsorga
v/politisk ledelse, Kunnskapsdepartementet.
- 12 Scenarier for norsk kriminalomsorg
v/Ole Berrefjord
- 13 Innsatte sin utdanningsbakgrunn 2006
v/Terje Manger, Universitetet i Bergen
- 14 Ibsen i kriminalomsorga, Eyolf Soot Kløvig
- 15 MIFF, Musikk i fengsel og frihet
- 18 Kultur for sosialisering og læring i
kriminalomsorgen Thomas Kofoed,
Brusetkollen skole
- 19 "Begrensningene finnes kun i eget hode
- mulighetene likeså" v/Cato Cahl Pedersen
- 20 Festmiddag og fest
- 23 Rekommandasjon

20

*Torfinn Langelid var
sjølvsagt jubileets festtaler.*

15

*Damene spiller
musikk som fenger!*

17

Forum for
opplæring
innenfor
kriminalomsorgen
Norsk underavdeling av EPEA

FOKO informerer

Blomstene fra departementet
prydet konferanserommet under
konferansen. De passet fint som
jubileumsgaven til deltakerene.
Vasene kommer fra Fredssenteret
i Oslo.

Konferanse for Oppfølgingsklassene

Det planlegges nå et seminar for oppfølgingsklassene høsten 2006. Invitasjon vil komme fra fylkesmannen i Hordaland. Nærmere omtale av innholdet kommer i Foko-nytt.

Foko-nytt nr. 28

I det neste nummeret av Foko-nytt, nr. 28, starter vi en serie med omtale av oppfølgingsklassene. Første klasse ut er Sluseprosjektet i Skien. De andre oppfølgingsklassene oppfordres til å sende sitt bidrag til post@foko.no.

Det kommer litt mer fra de parallelle sesjonene ved årets Fokoseminar. Vi tar gjerne imot innspill på dette også!

Hjemmesiden

<http://www.foko.no/>

Følg med på "Nytt fra Foko". Her finner du oversikt over aktuelle kurs og seminarer.

Dersom du ikke har fått, eller har glemt, brukernavn og passord for å få lest alle dokumentene under "Nytt fra Foko", sender du en E-post om dette til post@foko.no.

For at siden skal være mest mulig givende, trenger vi innspill fra medlemmene.

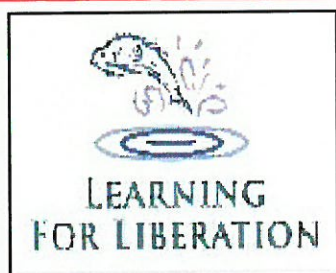
Styret takker

Styret takker
Frøydis Holstad for
den gode innsatsen
hun har gjort som
nestleder i styret.

Lykke til videre,
Frøydis!

Nytt fra EPEA

Learning for liberation
EPEA-konferansen i Irland
i 2007 blir 13. – 17. juni i
utkantene av Dublin. Det er plass
til 150 deltakere.

Påmelding:
innen 8. desember 2006.

Les mer på hjemmesiden til
Epea:
[http://www.epea.org/11thconf/
index.htm](http://www.epea.org/11thconf/index.htm)

EPEA- kontoret

blir lagt til Strømsø vgs i Drammen.
(Drammen vgs fra 1/1 2007)

Det blir en markering av dette i
februar. Se omtale og bilder fra åpningen
i Foko-nytt!

Anne Costelloe,
Leder av EPEA på ta-
lerstolen på Sørmarka.

medlemskode for tilgang til disse dokumentene. (E-post: post@foko.no)

EPEA har egen internettside: <http://www.epea.org/>.

FOKOSEMINARET 2006

Sørmarka, 26. okt. - 28. okt. 2006

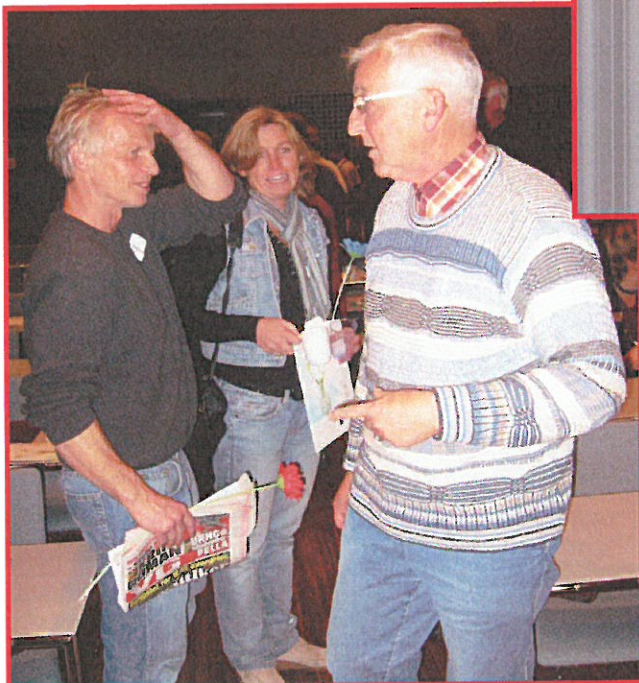

VIKTIGE FORBEREDELSE FOR STYRET

Mange opp-
gaver måtte
løses før
seminaret!

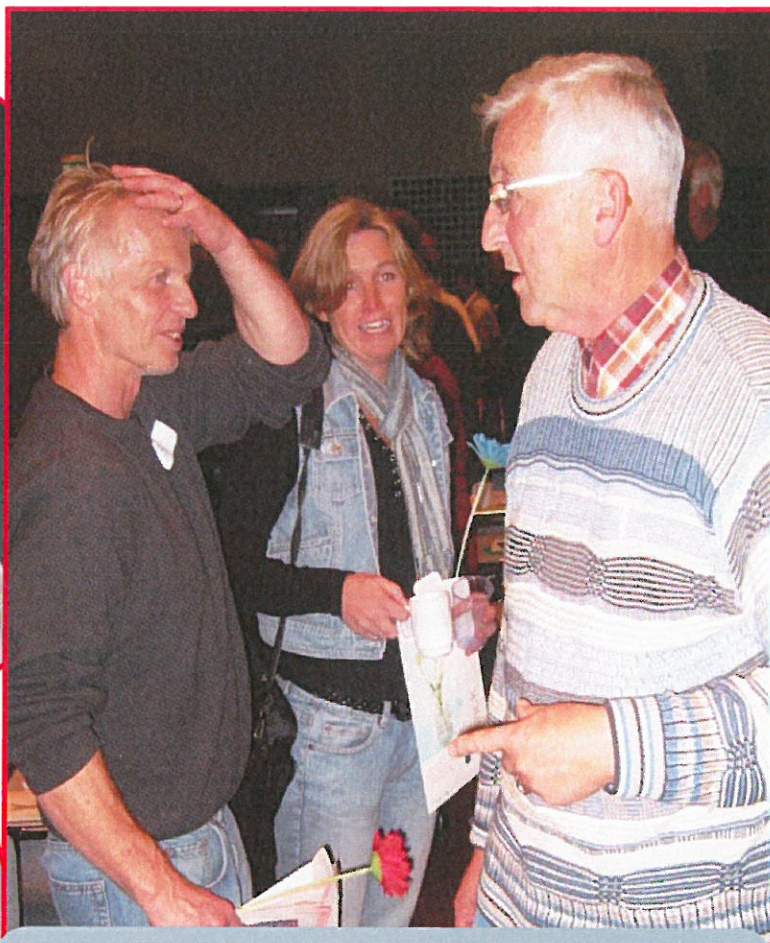

Glimt fra seminaret

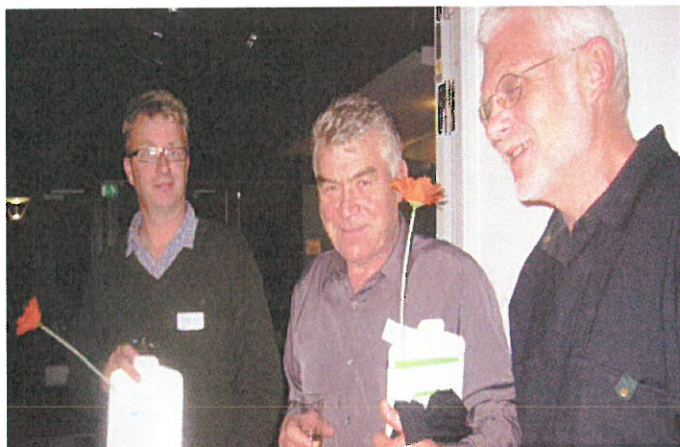
A
N
N
E

God musikk
og god prat er viktig!

MOTTAKELSE MED STIL

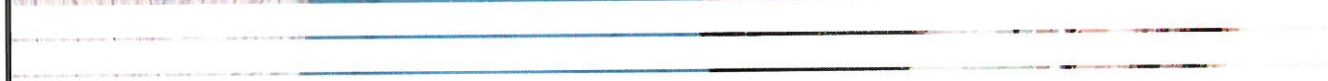
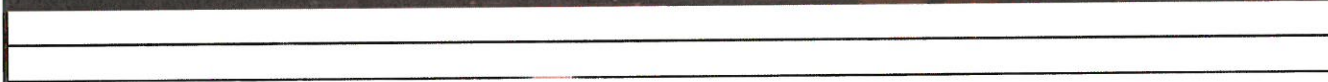
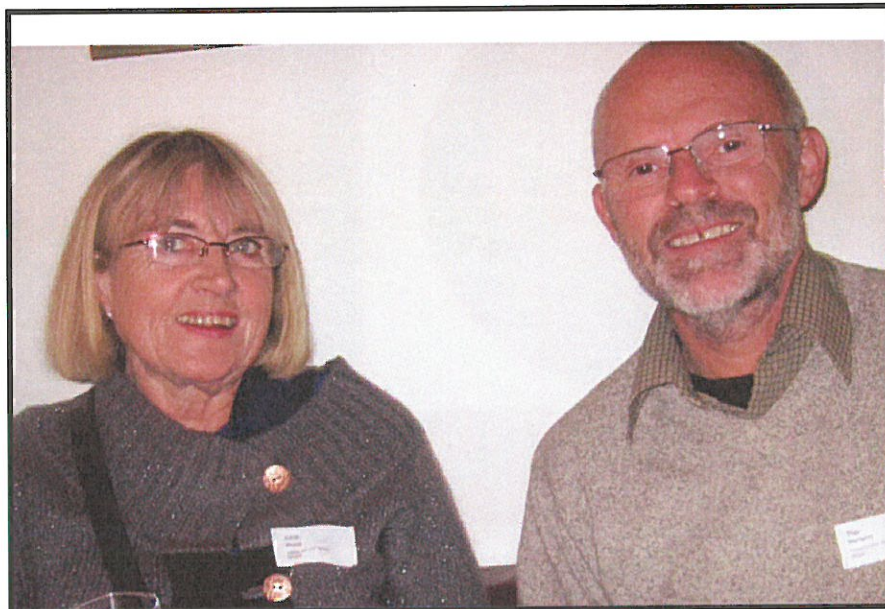
- OG SMIL

EPEA
T-skjorter
til salgs i år også.

Eva og Kari
anbefaler på det
varmeste å kjøpe
minst to hver!

PAUSE- PRAT

*Statssekretær
Per Botolf Maurseth*

Kunnskapsløftet i kriminalomsorga

v/politisk ledelse, Kunnskapsdepartementet.

Målet for utdanningen skal være å kvalifisere straffedømte til et liv uten ny kriminalitet, til det beste for dem selv og samfunnet.

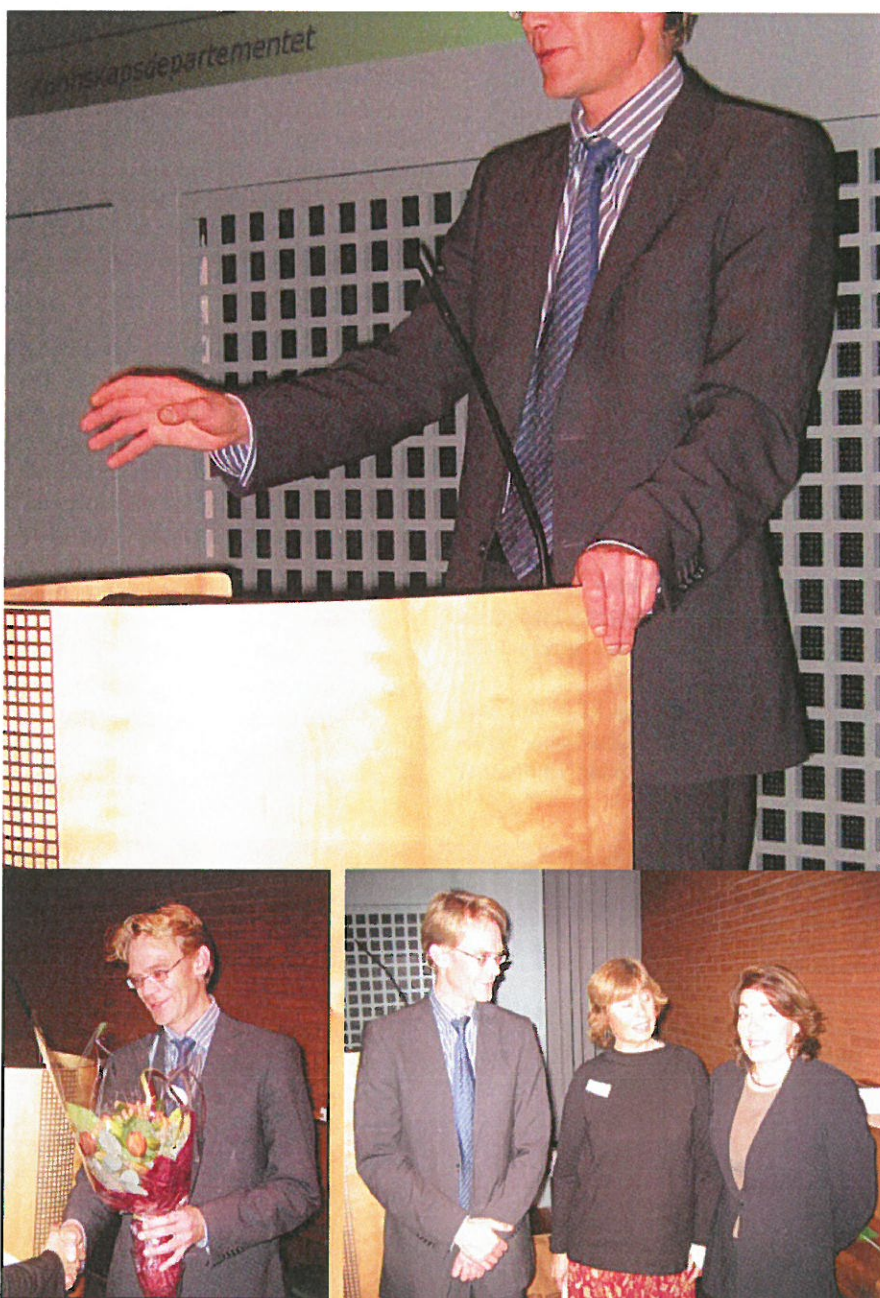
Statssekretæren startet med å poengtere at utstøtte og marginaliserte grupper ligger regjeringens hjerte nær. Satsing på opplæring innen kriminalomsorgen er et uttrykk for dette.

I perioden 2005 til 2007 har det vært en økning på over 50 millioner kroner til feltet. Dette har ført til at antall elevplasser øker, flere tar eksamen og det er flere på lærekontrakt. Men det er også mange utfordringer å ta tak i.

De innsatte i norske fengsler har et generelt lavt utdanningsnivå, og de unge er dårligst utdannet. Det er fortsatt mye å hente når det gjelder bruk av realkompetansevurdering. Utenlandske innsatte har rett til utdanning som kvalifiserer til jobb i hjemlandet. Og det må utvikles et helhetlig utdanningsløp for den innsatte.

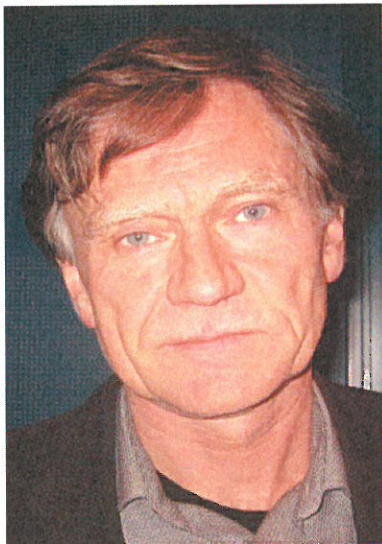
Målet for utdanningen skal være å kvalifisere straffedømte til et liv uten ny kriminalitet, til det beste for dem selv og samfunnet.

Asbjørn Støverud

Scenarier for norsk kriminalomsorg

Ole Berrefjord

Ole Berrefjord

Ole Berrefjord skisserte scenarier for norsk kriminalomsorg ved å presentere oss for Anka. På hjemmesiden vår: <http://www.foko.no> kan du laste ned og lese hans betraktninger om Anka.

Hvorfor Anka?

Spørsmålet jeg har blitt bedt om å belyse gjelder kriminalomsorgens utvikling i et 10-15 års perspektiv.

Hvilke framtidsbilder kan vi se for oss? Hvordan vil kriminalomsorgen utvikle seg? Hvordan kommer samfunnet

til å betrakte straff og soning? Hvordan blir det å befinne seg i et norsk fengsel? Hvordan blir det å bli løslatt, og hvordan blir det - for mange - å komme seg over i helt nye livsløp?

Spørsmålet gjelder for så vidt en ordning, en sektor eller hva annet ord vi vil velge å bruke om selve vesenet kriminalomsorgen. Det gjelder også det samfunnet som kringsetter dette vesenet; nærmest som om vi har et større vesen utenpå en litt mindre vesen.

Men mest av alt gjelder det enkeltmennesket og den integriteten som befinner seg midt inne i dette komplekse vesenet. Derfor har jeg valgt å rette oppmerksomheten mot Ankas situasjon og framtid, for så å betrakte framtidsbildene fra den synsvinkelen.

Anka - Andreas Karlsen - er 28 år og innsatt i et norsk fengsel på tredje året. Der sitter han dømt for et knippe lovbrudd, herunder ett tilfelle av grov gjengvold. Han var i drift noen år, etter en barndom i en forstadsbygd som vel ikke kan sies å ha vært blant de lykkeligste. Anka er ofte lei seg, på kanten av depresjon. Han tenker ofte på datteren som nå har blitt fire år.

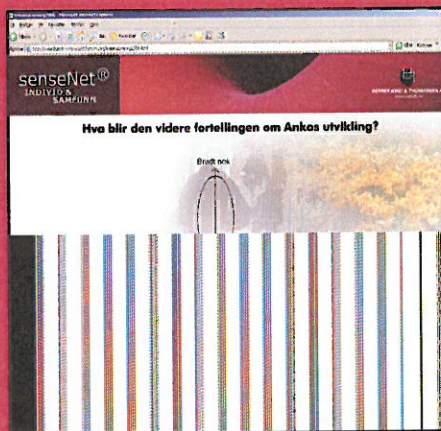
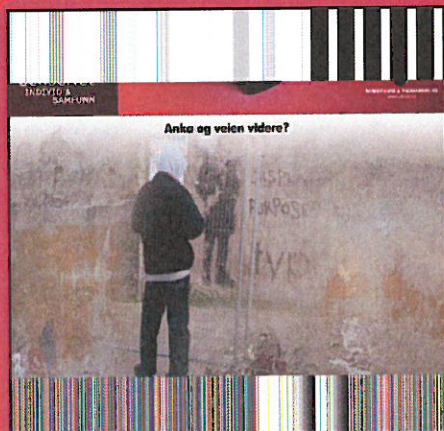
Vi vet ikke hvilket fengsel han sitter i. Men vi vet noe om fengslene i Norge og om den gruppen innsatte Anka nå tilhører. For eksempel vet vi at det i 13 av 47 fengsler (2005) ikke gis tilbud

om opplæring. Kun halvparten har et bibliotek. Tretti prosent av fangene har lese- og skrivevansker; forti prosent har læreavansker i matte. Atten prosent av de innsatte har utenlandsk opprinnelse, mange av disse møter språkbarrierer.

Så slik er det for Anka i dag. Han er både faktisk og billedlig en innsatt i en kontekst. Når vi derfor spør om skolegangen, opplæringen og utviklingssjansene for Anka her og nå, og om framtiden hans, spør vi om noe mer enn bare om en situasjon. Vi spør også om prosessen han er inne i; om den er løfterik eller trøstesløs?

Som det er en fortid og en fortelling som førte ham dit han nå befinner seg, skal det rulles ut en fortelling framover. Vi har valgt oss 2020 som en tidsdistanse for denne tanken om Ankas framtid; fram til Anka er 42 år og datteren hans er 18.

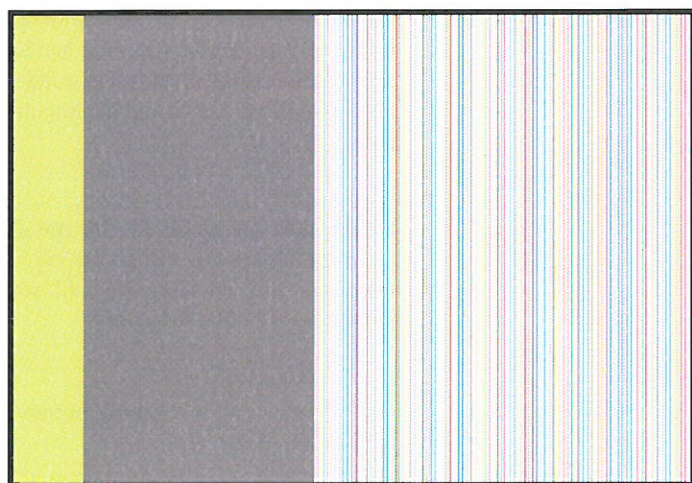
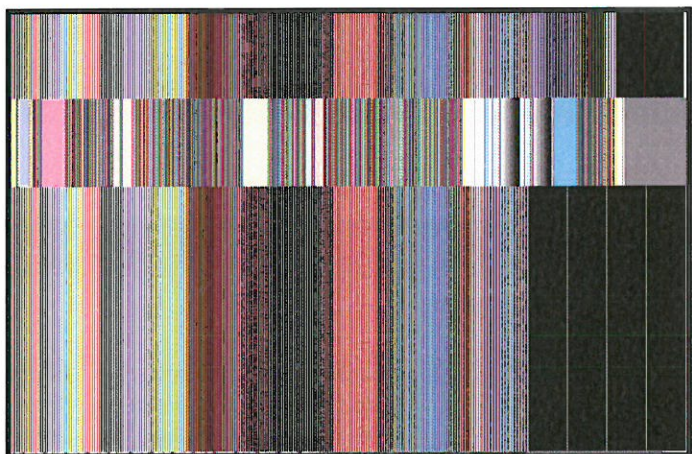
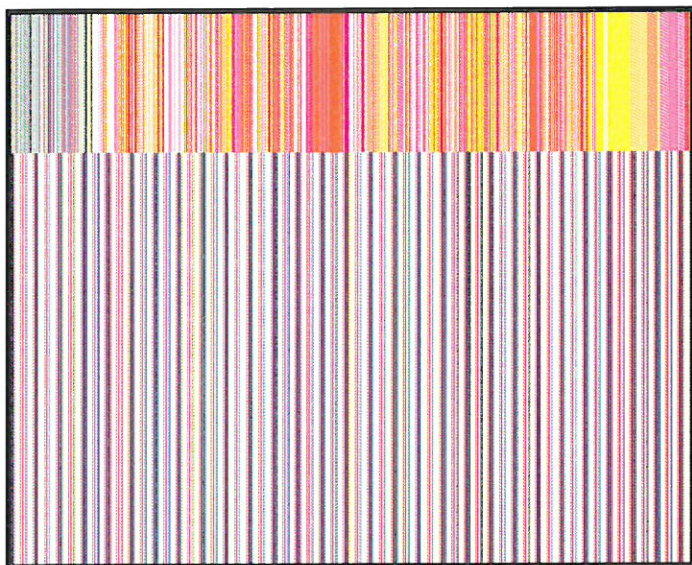
For eksempel vet vi at det i 13 av 47 fengsler (2005) ikke gis tilbud om opplæring. Kun halvparten har et bibliotek. Tretti prosent av fangene har lese- og skrivevansker; forti prosent har læreavansker i matte. Atten prosent av de innsatte har utenlandsk opprinnelse, mange av disse møter språkbarrierer.

Foredraget til Berrefjord ligger tilgjengelig på Fokos hjemmeside. Dette gjelder også den interaktive versjonen som Berrefjord benyttet under presentasjonen på Sørmarka

Innsatte sin utdanningsbakgrunn 2006

Terje Manger, Universitetet i Bergen

*Terje Manger,
Universitetet i Bergen*

Du finner
hele foredraget til Manger
på hjemmesiden vår.
<http://www.foko.no>

Klikk på linken "Nytt fra Foko"

Ibsen i kriminalomsorga

EYOLF SOOT KLØVIG

Eyolf Soot Kløvig tok tilhørerne med på en reise gjennom mange mer og mindre kjente Ibsenverk. Han startet med å reflektere rundt hva Ibsen har med kriminalomsorgen å gjøre. Skuespilleren uttrykte selv usikkerhet her, men han hadde noen interessante refleksjoner rundt forholdet mellom Toska og Dovregubbens hall...

Men når det gjaldt filosofi hos Ibsen var Soot Kløvig mer treffsikker, og tilhørerne fikk en innføring i filosofiske strømninger i ulike Ibsenverk.

Asbjørn Støverud

MIFF

"MUSIKK I FENGSEL OG FRIHET"

*Hovedmålet
er å gjøre den enkelte
bedre rustet til
å mestre fritiden sin
etter løslatelsen.*

Fredagen fikk rockedamene liv i forsamlingen. "Venjas harem" blir bare bedre og bedre. For tredje gang stilte de med egenproduserte sanger og formidlet raust egne opplevelser og erfaringer. De formidlet hvor utrolig mye dette musikktilbudet betyr for dem.

Foko-nytt ble nysgjerrig på dette musikktilbudet som jentene snakker så positivt om. Vi har i denne artikkelen sakset fritt fra den landsomfattende planen for MIFF. Venja Ruud Nilsen er ansvarlig for planen.

Tilbudet har de siste syv årene vært organisert under Norsk musikkråd (nå Musikkens Studie-forbund) og har fått støtte fra Justisdepartementet.

Tilbudet består av tre trinn:

1. Oppstart i fengsel,
2. Spilling ute i frihet med samme musikkpedagog / musikkterapeut,
3. Musikk har blitt en selvstendig fritidsinteresse.

Omfang

I dag blir det gitt mer eller mindre økonomisk usikre musikktilbud ved 11 soningssteder i landet. Disse soningsstedene er: Bredtveit fengsel forvarings- og sikringsanstalt, Bergen fengsel, Trondheim fengsel, Ila fengsel forvarings- og sikringsanstalt, Oslo fengsel, Tromsø fengsel, Åna fengsel, Stavanger fengsel, Sem fengsel, Hamar fengsel og Gjøvik fengsel.

Musikktilbudene kommer inn i samarbeid med den videregående skolen som har ansvaret for opplæringen innenfor kriminalomsorgen. Tilbudet er enten organisert som valgfag, del-grunnkurs musikk, dans og drama med hovedvekt på musikk, eller som en del av en kunst- fagpakke.

Norsk Musikkråd / Musikkens Studieforbund har ambisjoner om å bidra til at

Bakgrunn

MIFF, "Musikk i fengsel og frihet", startet i Oslo 1991 som et samarbeid mellom daværende fritids- leder ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt, Bente Hagesæther Scheel, og musikkterapeut Venja Ruud Nilsen.

-
Innsatte fikk tilbud om å spille gitar eller piano

-
Tilbudet ble svært godt mottatt

-
De fikk
"Musikkverkstedsmidler" (MVO) fra Norsk musikkråd til kjøp av bandutstyr både inne ved soningsstedet og etter hvert også ute i ettervernet.

-
Musikktilbudet er underlagt Musikkens studieforbund, Grønland voksenopplæring i Oslo.

flere soningssteder i landet gis mulighet til å starte opp lignende tilbud. Det arbeides med dette gjennom Norsk Musikkråds- og Musikkens Studieforbund sine fylkesavdelinger.

Flere soningssteder ønsker oppstart. Justisdepartementet og Fylkesmannen i Hordaland har støttet prosjektet, men prosjektet sliter med usikker økonomi.

Helt konkret er det ønskelig at tilbudet skal være representert i alle seks kriminalomsorgs- regioner.

Det er ønskelig at disse tilbudene blir sikret økonomisk, og at det blir opprettet tilbud flere steder. Det er stadig flere som ønsker å bli med å spille.

Det er nå foreatt en evaluering av tilbudet "Musikk i fengsel og frihet", og NIBR (Norsk Institutt for By- og Regionsforskning) ved forsker Nora Gotaas som var engasjert til å foreta denne. Evalueringen er støttet økonomisk av Justisdepartementet og Fylkesmannen i Hordaland. Det er også foretatt en evaluering av tilbudet "Musikk i fengsel og frihet" avd. Hordaland. Den er skrevet av Kjersti Sæve Nesset, og har tittelen "Befriende samspill" (Hovedfagsoppgave i Sosiologi, Universitetet i Bergen, Juni 2004).

Erfaringer fra Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt gjennom snart 15 år, viser at 2/3 av de innsatte ønsker å bli med på musikktilbudet inne, og alle som starter med å spille inne ønsker å fortsette ute på trinn 2 etter løslatelsen.

Utfordringer

Finansiere tilbudet permanent. Slik det fungerer i dag blir det brukt mye ressurser på å finne permanente økonomiske løsninger. Denne tiden kunne vært brukt bedre ved å rettes mot arbeid som ville fremmet "Musikk i fengsel og frihet" sin hovedmålsetting: å gjøre den enkelte bedre rustet til å mestre fritiden sin etter løslatelse.

Bygge opp og koordinere prosjektet på landsbasis, og dermed være representert i alle seks kriminalomsorgsregionene.

Søke permanente løsninger på trinn 2, ute i ettervernet. Ettervernstilbudet bør være representert minst 8 steder i landet.

Etablere samarbeid med, og veilede aktuelle pedagoger/ musikkterapeuter.

Fast del av skoletilbudet inne i fengslene for en del av musikktilbudet.

Samle erfaringer, og mangfoldiggjøre den metodikken som egner seg best til denne type arbeid.

Etablere nettverksgrupper der de enkelte som jobber innenfor denne retningen kunne utveksle erfaringer og diskutere utfordringer.

Erfaringer

fra Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt gjennom snart 15 år, viser at

2/3 av de innsatte ønsker å bli med på musikktilbudet inne. Alle som starter med å spille inne ønsker å fortsette ute på trinn 2 etter løslatelsen.

Ønsket resultat

At det skal opprettes musikktilbud ved mange soningssteder i landet.

At alle soningssteder skal ha en kulturkonsulent på lik linje som en idrettskonsulent.

Bidra til å få kriminalitetsforebyggende tiltak, ettervern og integrering inn på den politiske arena.

Søke å finne permanente løsninger for musikktilbud **inne** ved fengslene

Bidra til å finne permanente løsninger for musikktilbud **ute** etter løslatelsen.

Bidra til å samordne og forbedre det eksisterende ettervernet.

MIFF og Wayback

Bente Mari Mortensen jobber også i Musikk i fengsel og frihet (MIFF) og hun forteller til Foko-nytt at MIFF Oslo samarbeider tett med WayBack (les: livet etter soning). På deres hjemmeside (wayback.no) kan du lese om MIFF samt lese en artikkel skrevet om damene. Denne artikkelen sto opprinnelig i Musikk kultur.

Les mer om damene på Wayback hjemmeside:

<http://www.wayback.no/>

Klikk deg inn på

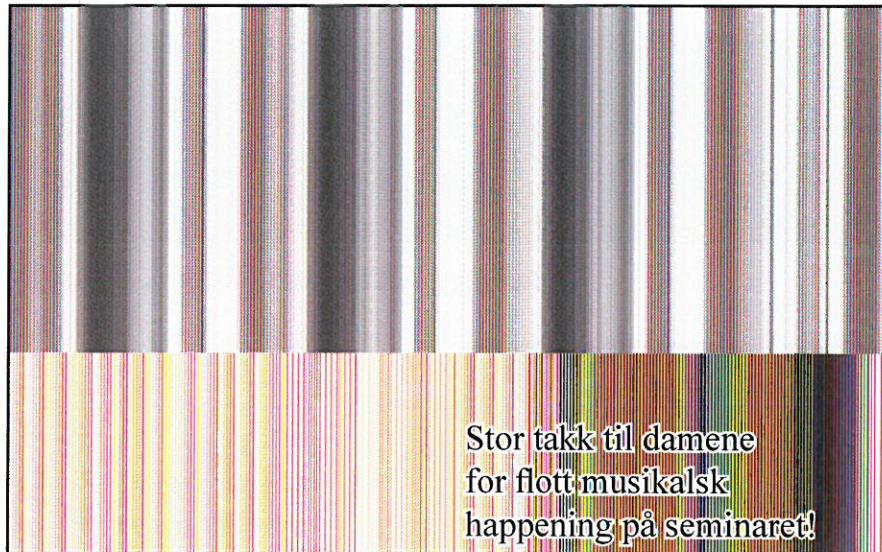
Musikk i Fengsel og Frihet under KULTURHJØRNET

Masteroppgave

Mortensen har lagt ut sin masteroppgave angående betydning av deltakelse i MIFF. Du finner den på foko.no

I dag

Bente Mari forteller at i dag er det slik at tilbudene om deltakelse i MIFF blir gitt

Stor takk til damene
for flott musikalsk
happening på seminaret!

gjennom det videregående skoletilbudet, (BFFS, Bergen, Gjøvik, Hamar, Molde og Hustad fengsel) men gruppene kan også ha, og har i stor grad hatt, andre finansieringsordninger som musikkens studieforbund, (MSF).

MSF har vært MIFFs sentrale ryggmarg - sammen med Venja - i mange år. Gjennom MFS har MIFF kunnet søke og få midler fra blant annet justisdepartementet.

Det er en glede for oss i Foko å promotere dette flotte musikktilbudet og vi ønsker fortsatt lykke til for Bente Mari, Venja og Haremet!

Lise Gunn Hernæs

*Froydis Holstad
overrekker blomstergave
til en tydelig stolt Venja Ruud Nilsen,
daglig leder for "Musikk i fengsel og frihet".*

Rocka stabilitet

Musikk i fengsel og frihet
En evalueringsrapport ble
presentert 16. november 2006

Les om rapporten på
kriminalomsorgen.no:
Gotaas, Nora (2006):
Rocka stabilitet: Musikk i fengsel
og frihet: Et tilbud for kvinner.
NIBR-rapport nr 8. Oslo: NIBR

Fra fengsel til storsamfunn med musikken som ledsager

"Musikk i fengsel og frihet"

Gå på hjemmesiden til Foko og
les
masteroppaven til
Bente Mari Mortensen
Vår 2006

Damene kan kontaktes via:

Venja Ruud Nilsen
Musikkens studieforbund/
Musikk i fengsel og frihet
Besøksadresse: Kirkegt 20,
Postadresse: Postboks 440 Sentrum
N-0103 OSLO
tlf (+ 47) 22 00 56 00,
faks (+47) 22 00 56 01
mobiltlf (+47) 92294814

Kultur for sosialisering og læring i kriminalomsorgen

Et innlegg v/Thomas Kofoed, Brusetskollen skole

*Målet
er å få partene
i et sosialt system
til å samhandle
slik at systemet fremmer
ønskede verdier,
handlinger og mål.*

Thomas Kofoed er rektor ved Brusetskollen skole og atferdssenter. Fokuset på denne skolen ligger på elevatferd, og skolen vil utvikle elevenes faglige og sosiale ferdigheter. Kofoed har lang erfaring både som fagperson og som far til fire barn.

Målet er å få partene i et sosialt system til å samhandle slik at systemet fremmer ønskede verdier, handlinger og mål.

Problemet i følge Kofoed er at vi har en tendens til å "belønne" uønsket atferd. Vi fikk blant annet en innføring i ulike systembetingelser som øker muligheten for å lykkes.

Videre ga han en del praktiske tips som øker sjansene for å lykkes. Her var det mange selvfølgeligheter som de fleste trenger å bli minnet på. Dette gikk på alt fra å møte forberedt og tidsnok til timene til det å ha en tydelig og forutsigbar avslutning.

Vi fikk gode tips om forebyggende rutiner og grep:

Sjansene for å mestre øker når dere:

- ☐ Er på plass i tide
- ☐ Er godt forberedt
(rom, fag, rutiner, regler og reaksjoner, overganger mellom aktiviteter)
- ☐ Har en tydelig og forutsigbar start
- ☐ Skaper oversikt for elevene
- ☐ Gir gode beskjeder
- ☐ Forespeiler og bruker påminnelser
- ☐ Har riktig oppmerksomhet, og er raus med konkret ros
- ☐ Takler uønsket atferd effektivt
- ☐ Har en tydelig og forutsigbar avslutning på økter

“Begrensningene finnes kun i eget hode - mulighetene likeså.”

Cato Zahl Pedersen

*Cato Zahl Pedersen er mulighetsorientert og
har vist at det umulige bare tar litt lengre tid.*

Ta et skritt av gangen.

Tenk det, og gjør det.

*Negative tanker er begrensende.
Positive tanker skaper muligheter.*

Cato Zahl Pedersen snakket til et lydhørt publikum på Sørmarka. Tilhørerne kikket først litt forvirret opp på bildet han viste frem og lurte på om ikke noe var ”opp-ned” - eller var det ikke det likevel? Med dette fortalte han om da han fikk livet sitt snudd ”opp ned” i en høyspentulykke i 1973. Han oppdaget at det ikke bare var han som endret seg, men folk rundt forholdt seg annerledes til han fordi han med ett var annerledes.

Pedersen brukte sin livserfaring da han kom med det ene visdomsordet etter det andre og bandt dette opp til sin reise til Sydpolen. Han pekte med dette på viktige elementer som må til for å lykkes.

”Det er meg det kommer an på.”

Pedersen fortalte om ulykken som snudde livet på hodet en maledag i 1973. Han beskrev hvordan du kan venne deg til å være den du er. Det er ikke alltid jeg bestemmer hva som hender, men jeg bestemmer hvordan jeg håndterer og mestrer det.

”Håndter det som hender fremfor å kontrollere alt som skal skje”

Velvilje, omsorg og bjørnetjenester møtte Pedersen etter ulykken. Trygghet og selvfølelse er grunnlaget.

”Fokus på det du har - mer enn hva du mangler”

Dette er svært viktig når du våkner opp etter en slik ulykke. Han fortalte humoristisk om hvor behagelig det kunne være å bli stelt med og hjulpet, men at det var

først når han måtte begynne å løse ting selv at han begynte å ”våkne” igjen.

”Dette er en utfordring for meg - som jeg velger å gjøre noe med”

Pedersen forteller om da han ble dytta uti vannet for å svømme. Mor visste at han kunne. Det å tørre å hoppe i det - i tankens kraft når du står i utfordringer.

”Jeg er min største begrensning”

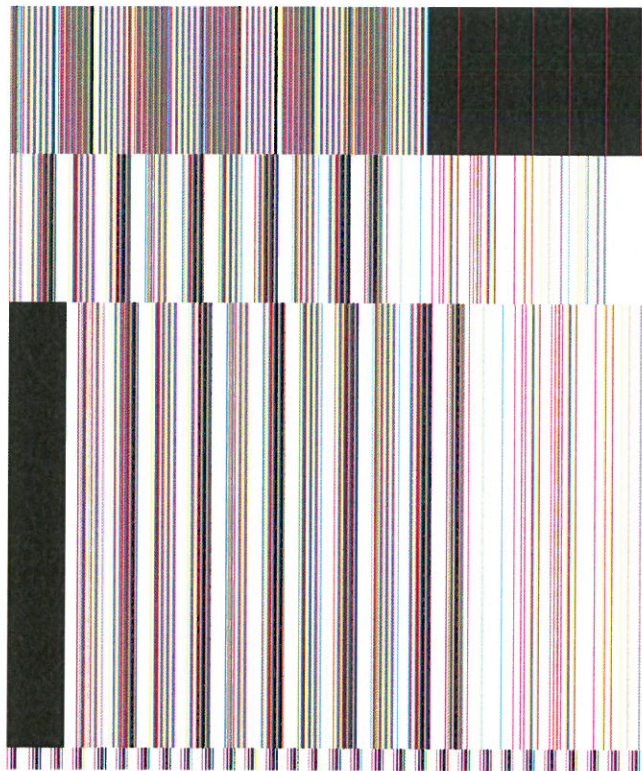
Det er så lett å skylde på mor, på læreren eller andre enn meg selv. Vi kan venne oss til å ikke bevege oss.

”Bevissthet er å fokusere på det du skal - og så gjøre det!”

Hvordan kan du være med å bidra?

”Det er en menneskerett å bli stilt forventninger og krav til” Gjett hvem som best fiksa glidelåser på turen til Sydpolen!

Sykepleieren ”Bitchen” var et godt møte fordi hun fikk ham til å ta tak i egne problemer. På denne måten kom også produktutvikling av lesepinen i gang. Dette var et utrolig skritt for Pedersen. Han advarte oss mot å havne i passasjeret i vårt eget liv. Tenk over hvor du ser veien ut - og hvor den går.

Fire viktige ting: HUMOR GLEDE SAM-
ARBEID RESPEKT

Dette gjør meg god!

”Det er meg det kommer an på - også å gjøre hverandre gode”

”Armer og bein er oppskrytt! uttaler Pedersen. Så til en siste utfordring for tilhørerne: Vi møter en del slasher og dasher i livet - det er det livet består av. Det gjelder å åpne for nye løsninger.

Lise Gunn Hernæs

Les mer på:

<http://www.catozahl.no/>

Hva står det her?

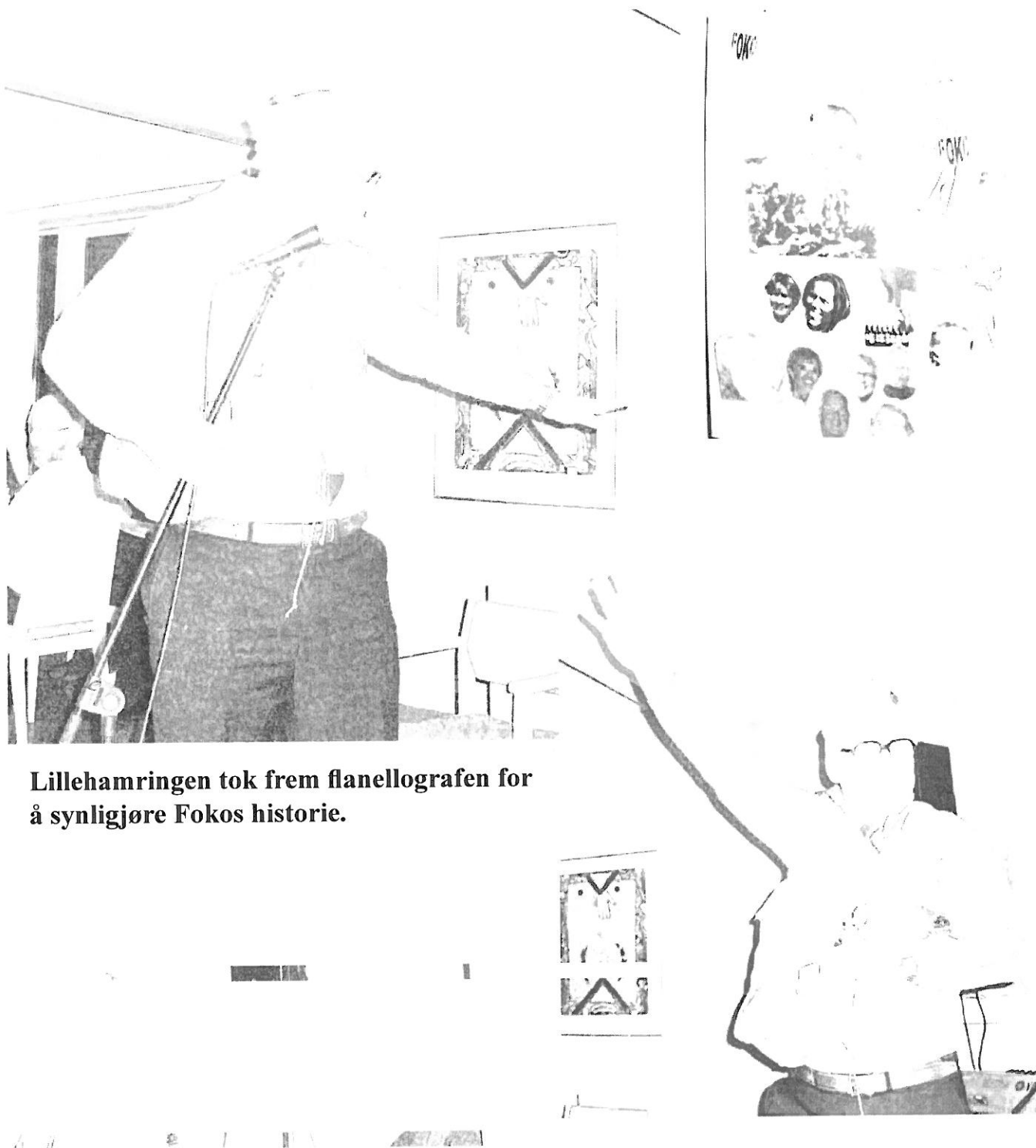
Impossible

=

I'm possible

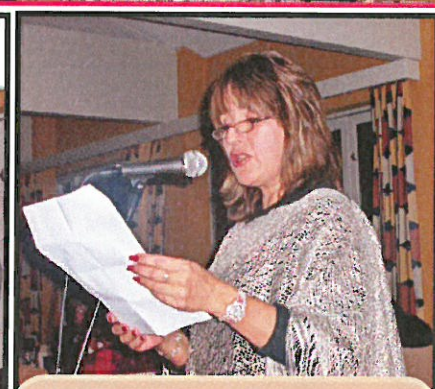
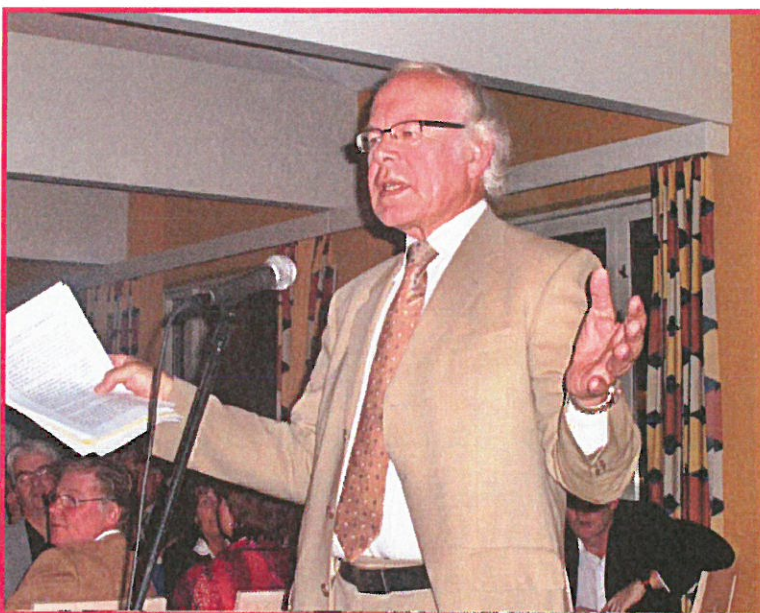
selvfølgelig.
Sannheten tolkes.

FESTMIDDAGEN

Lillehamringen tok frem flanellografen for å synligjøre Fokos historie.

***Historikeren
holdt engasjerende
festtale!
10 års FOKO-historie kunne
ingen formidle
bedre enn Torfinn
Langelid. Systematisk, grun-
dig og morsomt!***

***Frøydis formidlet
hilsen fra Danmark.***

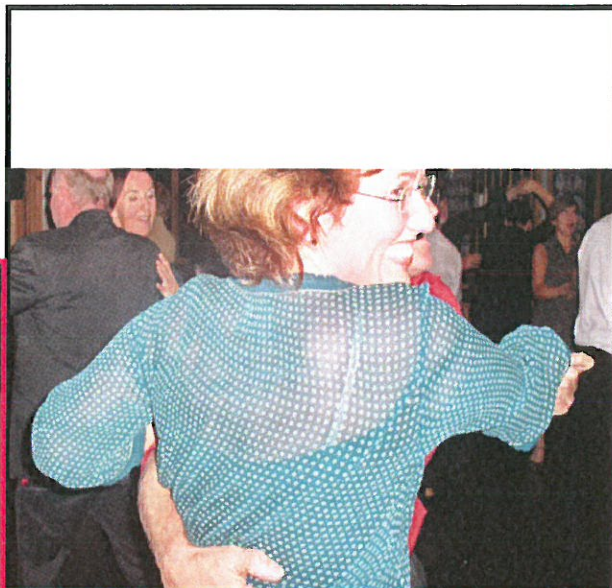

T
R
I
V
E
L
I
G

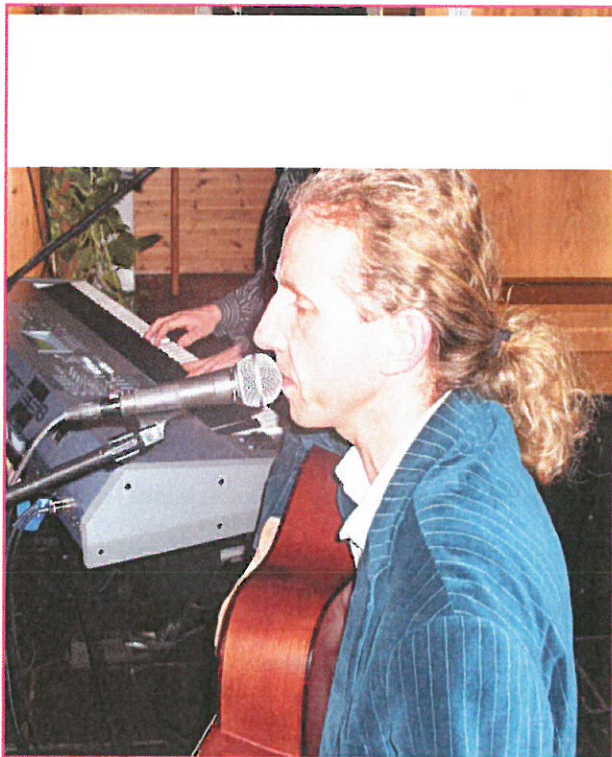
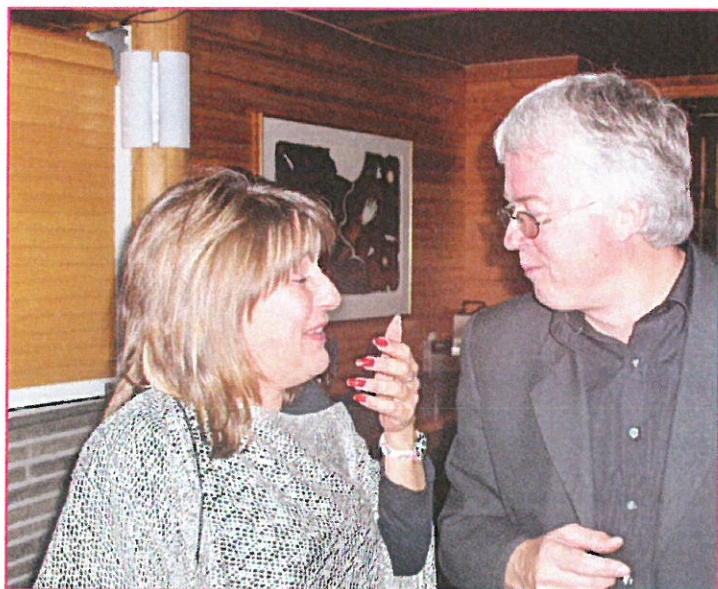
S
A
M
V
Æ
R

*Tenk om en kunne ha ...
slik en bursdag hver dag!*

*Planlegger de
neste års seminar?*

Rekommandasjon nr R (89) 12

Vedtatt av Europarådets Ministerkomite den 13. oktober 1989, under henvisning til Artikkel 15. b i Europarådets statutt.

- I det den tar i betraktning at retten til opplæring er fundamental;
- I det den tar i betraktning betydningen av opplæring i den enkeltes og samfunnets utvikling;
- I det den innser spesielt at en stor andel av fanger har hatt meget liten erfaring med vellykket opplæring, og derfor nå har mange behov for opplæring;
- I det den tar i betraktning at opplæring i fengsel hjelper til å gjøre fengslene mer humane og forbedre forholdene ved innesperring;
- I det den tar i betraktning at utdanning i fengsel er en viktig måte å lette fangens tilbakevending til samfunnet på;
- I det den erkjenner at i den praktiske anvendelse av visse rettigheter eller tiltak, i samsvar med de følgende rekommandasjoner, kan det være berettiget med forskjeller mellom dømte fanger og fanger i varetekt;
- I det den tar hensyn til Rekommandasjon Nr R (87) 3 om Europeiske fengselsregler og Rekommandasjon Nr R (81) 17 om voksenopplæringspolitikk, anbefaler den medlems-statenes regjeringer å iverksette tiltak som erkjenner følgende:

1. Alle fanger skal ha tilgang til opplæring, som er forutsatt å bestå av klasseromsemner, yrkesopplæring, kreative og kulturelle aktiviteter, fysisk fostring og sport, sosial opplæring og muligheter for å bruke bibliotek;
2. Opplæring for fanger bør være lik opplæringen som tilbys lignende aldersgrupper utenfor fengslet, og tilbudet av æremuligheter for fanger bør være så vidt som mulig;
3. Opplæring i fengsel skal sikte mot å utvikle hele personen, idet man har i minnet hans eller hennes sosiale, økonomiske og kulturelle omgivelser;
4. Alle som er involvert i å administrere fengselssystemet og i driften av fengsler bør tilrettelegge og støtte opplæring så mye som mulig;
5. Opplæring bør ikke ha lavere status enn arbeid i fengselssystemet og fanger bør ikke tape økonomisk eller på annen måte på å delta i opplæring;
6. Alle anstrengelser bør gjøres for å oppmuntre fangen til å delta aktivt i alle aspekter av opplæringen;
7. Utviklingsprogram bør tilbys for å sikre at utdannede i fengslet tar i bruk formålstjenlige voksenopplæringsmetoder;
8. Spesiell oppmerksomhet bør vies fanger med særlige vansker og særlig de med lese- eller skriveproblemer;
9. Yrkesopplæring bør sikte mot en bredere utvikling av den enkelte, samtidig som man er følsom overfor trendene på arbeidsmarkedet;
10. Fanger bør ha direkte tilgang til et velforsynt bibliotek minst en gang per uke;
11. Fysisk fostring og sport for fanger bør understrekes og oppmuntres;
12. Kreative og kulturelle aktiviteter bør gis en viktig rolle siden slike aktiviteter har et særlig potensiale for å sette fanger i stand til å utvikle og uttrykke seg;
13. Sosial opplæring bør inkludere praktiske elementer som setter fangen i stand til å mestre dagliglivet i fengslet med henblikk på å lette hans tilbakevending til samfunnet;
14. Hvor det er mulig bør fanger få lov til å delta i opplæring utenfor fengslet;
15. Hvor opplæringen må finne sted inne i fengslet, bør samfunnet utenfor involveres så mye som mulig;
16. Tiltak bør settes i verk for å sette fanger i stand til å fortsette opplæringen etter løslatelse;
17. Midlene, utstyret og undervisningspersonalet som trengs for å sette fanger i stand til å motta hensiktsmessig opplæring bør gjøres tilgjengelig.

~~Returadresse på Fokonytt:~~

~~Lise Gunn Hernæs, Skoleavdelingen ved Drammen fengsel
Erik Børresensgate 20
3015 DRAMMEN~~